

Suomen maatalouden tulevaisuuden vaihtoehdot - kestävyyden ulottuvuudet ja tasot

Skenaariomallinnuksen hyödyntäminen maatalouden strategisessa suunnittelussa

Pasi Rikkinen¹⁾, Jyrki Aakkula¹⁾, Jari Kaivo-oja²⁾

¹⁾MTT, Taloustutkimus (MTTL), PL 3, 00411 HELSINKI, FINLAND, pasi.rikkinen@mtt.fi

²⁾Tulevaisuuden tutkimuskeskus, PL 110, 20521 TURKU, FINLAND, jari.kaivo-oja@tukkk.fi

Suomen maatalouden toimintaympäristön muuttumiseen vaikuttavat lähitulevaisuudessa mm. ruoka-markkinoiden globalisaatio, Euroopan unionin laajeneminen, kuluttaja- ja ympäristövaatimusten vahvistuminen ja maatalousteknologian kehittyminen. Päätöksenteossa on tunnistettava erilaiset muutostekijät sekä eri politiikkavaihtoehtojen vaikutukset. Toimintaympäristön muutosta on analysoitava sekä kansallisen maatalouspolitiikan, EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) että kansainvälisen kauppapolitiikan näkökulmasta. Kestävän maatalouden edistäminen on ollut EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteena, mutta kestävyyden eri ulottuvuudet - taloudellinen, ekologinen ja sosiaalinen - voivat olla keskenään ristiriidassa ja johtaa erilaisiin tulkintoihin paikallisessa, alueellisessa, kansallisessa ja kansainvälisessä kontekstissa. Tutkimuksen tarkoituksena onkin tuottaa asiantuntijatietoon perustuvia maatalouden tulevaisuusvaihtoehtoja maatalous- ja ympäristöpoliittisen keskustelun ja päätöksenteon tueksi.

Tutkimuksen perustana on kestävän kehityksen eri ulottuvuuksia koskevat sekä maataloutta ja luonnonvarojen käyttöä ohjaavat kansalliset strategiset suunnitelmat ja ohjelmat (mm. luonnonvara-strategia, kansallinen laatustrategia ja maatalouden tulevaisuusstrategia). Strategiset ohjelmat ja suunnitelmat valittiin tarkastelun lähtökohdaksi, koska ne kuvastavat kansallisia ja alueellisia tavoitteita ja visioita tulevaisuuden maataloudesta. Näistä strategisista linjauksista kartoitetaan tulevaisuuden kannalta keskeisimmät muutostekijät, jonka perusteella tehdään asiantuntijakysely. Tutkimuksen kyselyosuus suoritetaan hyödyntämällä Delfoi-tutkimuksen periaatteita. Delfoi-tekniikka on asiantuntijoiden kannanottojen keruumenetelmä, jolla on pyritty arvioimaan tulevan kehityksen mahdollisuuksia ja uhkia. Kysely suoritetaan kahtena kierroksena, jossa ensimmäisessä vaiheessa tuotetaan asiantuntijanäkemyksiin pohjautuva tietoaaineisto Suomen maatalouden tulevaisuudesta rakennettaville vaihtoehtoisille skenaarioille.

Tutkimuskohteena on Suomen maatalouteen liittyvä strategisen suunnittelun ja politiikkaprosessin kokonaisuus. Aluksi määriteltiin maataloutta ohjaavien strategisten suunnitelmien sisällöstä ne tulevaisuutta koskevat relevantit muuttujat ja muutostekijät, jotka strategiapapereissa nähdään vaikuttavan tulevaisuuden maatalouden muotoutumiseen Suomessa. Muuttujien ja muutostekijöiden läpikäynnin aikana jäsenettiin Suomen maatalouden kokonaisuutta kuvaavat vaikutuskategoriat seuraavasti: 1) maatalon fyysisen toimintaympäristön ja ympäröivän luonnon muutokset, 2) maatalousteknologiassa ja osaamisessa tapahtuvat muutokset, 3) maataloushyödykkeiden markkinoilla tapahtuvat muutokset sekä 4) maatalouden instituutioissa ja politiikassa tapahtuvat muutokset. Näiden kategorioiden alla esitettävät muutostekijät ovat Delfoi-prosessin asiantuntijakyselyn lähtökohtana. Lisäksi esitetään tarkentavia väittämiä kustakin teemasta muutosten tai muutostekijöiden vuorovaikutussuhteiden tarkentamiseksi. Tutkimuksen asiantuntijaosuudessa selvitetään edellä esitettyjen neljän teeman alla asiantuntijoiden näkemykset Suomen maatalouden kehityksestä vuoteen 2025 asti seuraavien tulevaisuusulottuvuuksien osalta: 1) desirability (asiantuntijan toivoma muutos) 2) feasibility (asiantuntijan näkemä mahdollinen muutos) 3) probability (asiantuntijan subjektiivinen arvio muutoksen todennäköisyydestä) ja 4) importance (asiantuntijan näkemys muutostekijän tärkeydestä Suomen maataloudelle). Ensimmäisen kierroksen jälkeen asiantuntijavastaukset analysoidaan tilastollisin menetelmin ja niiden avulla muodostetaan maatalouden tulevaisuuden vaihtoehtoisia skenaarioita. Ensimmäisen asiantuntijakierroksen tulokset valmistuvat keväällä 2002 ja Delfoi-prosessin toinen kierros toteutetaan vuoden 2002 lopulla.